

La República, en mans del francesos

Jacques Chirac
ho va deixar ben clar
hores després
del terratrèmol polític:
“La República està
en les vostres mans.”
La segona volta
de les presidencials
i les eleccions
legislatives a França
poden arribar
a replantejar
el propi sistema polític.

La situació política actual a França és “com si no fumessis, no beguessis, i tanmateix tinguessis un atac al cor”, segons les paraules d'un diputat socialista. Tot i això, els militants socialistes de sempre criden que ells s'han portat bé; que els que han provocat l'infart, acusen, són els altres. I qui són, aquests altres? Els que votaren els socialistes el 1997, i, per més increïble que pugui semblar, votaren Le Pen el passat 21 d'abril (una part no menyspreable del seu nou electorat). O els que es van abstenir (un 28%, la xifra més alta dels últims trenta anys), o el 10% que va votar els candidats trotskistes, o... En definitiva, la majoria de francesos, que acaba de donar un bon cop de puny en ple tòrax al sistema polític en vigor.

La V República Francesa va néixer el 1958 com una resposta als canvis incessants de govern, a les vagues interminables de la IV República, i a la demanda d'un home històric, el general De Gaulle, de tenir mans lliures per “posar ordre” en un país amb un nombre excessiu de formatges, com va tenir la sorneguèria de dir en una ocasió. Un executiu fort, amb un president amb el dret de representar el país a l'exterior durant set anys, i un govern amb prou marge d'iniciativa per no veure's obstaculitzat per l'Assemblea Nacional.

De quina manera? Doncs mitjançant un sistema electoral que elimina de manera subtil bona part de les minories. En el cas de les presidencials, ho acabem de presenciar: només passen a la segona volta els dos primers candidats. En el cas de les legislatives, amb un complicat sistema en dues etapes que permet ser escollit en la segona volta amb una majoria relativa. Els tercers o

quarts partits en una circumscripció poden aconsellar els seus votants sobre el candidat favorit, encara que no sigui el seu, per desempatar el resultat.

François Mitterrand va qualificar en els anys setanta tot aquest muntatge de “cop d'estat permanent”. Després, però, no li va fer fàstic utilitzar-lo per aconseguir dues presidències consecutives. Era una altra època: perquè el problema de la tragicomèdia política actual, en el fons, no és l'escenari, sinó els protagonistes.

Una situació inèdita. Si l'espai augment de Jean-Marie Le Pen es confirma, la governabilitat francesa serà molt difícil. I el més inquietant de tot és que el líder del Front Nacional (FN) té dues oportunitats per revalidar aquesta situació: la segona volta de les presidencials, el proper 5 de maig, i les legislatives del mes de juny.

Per entendre la situació actual, tan complicada, cal mirar les xifres d'electors, no els percentatges. I, certament, les xifres canten: Le Pen ha obtingut 4,8 milions d'electors, quasi 200.000 més que Jospin. Amb vista a les legislatives, el sistema electoral permetrà que el Partit Socialista (PS) i la dreta del –quasi segur– president Chirac s'enduguin els escons: en cas de triangulars, la consigna serà clarament de votar a favor de qualsevol candidat, menys el de l'extrema dreta.

Qualsevol? I si el favorit és, per exemple, trotskista? Costa imaginar un candidat gaullista demanant el vot per a l'extrema esquerra. Però el veritable malson és la situació inversa. O sigui, que el favorit sigui el candidat de la dreta, o del centre, i que estigui en mans de Le Pen –o de l'altre candidat

de l'extrema dreta, Bruno Megret—decidir la sort d'aquest escó. Le Pen ja ho va advertir a la televisió, 48 hores després del seu impressionant resultat: el FN pot decidir el resultat de les legislatives en més de la meitat de les 570 circumscipcions electorals franceses. Una situació inèdita en els últims setanta anys a França. Una perspectiva anguniosa per a la dreta, que està unida davant Le Pen, però no davant el seu electorat. L'exministre de l'Interior i "dur" dins el bloc gaullista, Charles Pasqua, ja ha manifestat que troba "absurd" diabolitzar els votants de l'FN.

Es en aquest context de gran incertesa on la falta de carisma polític pot ser decisiu. Chirac ja ha assegurat que no pactarà "amb l'odi". Però el president candidat és un home minat pels escàndols. Si els homes de Chirac guanyen les legislatives, no hi ha dubtes que tindran els sindicats i l'esquerra als carrers des del primer dia. El Partit Socialista (PS) encara ha de trobar un candidat vàlid per al càrrec de primer ministre. En tenen uns quants (l'exministra Martine Aubry, el secretari general del partit, François Hollande). Però la cohabitació, si sortissin vencedors de la legislativa, seria molt complicada. Sobretot si es té en compte que l'extrema esquerra ja parla d'aliances per presentar-se a les eleccions i de no demanar el vot ni per a Chirac, ni per al PS. Per a ells, com en la Rússia del 1917, o l'Alemanya dels anys trenta, la situació política es decidirà al carrer.

El Partit Comunista, desfet i endeutat fins al coll pel seu miserable 3,7%, no pot integrar aquest electorat decidit a trencar vitrines al carrer. Altres, com el jacobí Jean-Pierre Chevènement, diuen que aguantaran amb el seu partit actual, potser perquè han comprès que els temps polítics sembla que estan canviant.

Cal fundar una VI República? Tornar al parlamentarisme pur? Però si es confirma l'augment de Le Pen, com es pot evitar que el Front tingui en els propers anys un nombre d'escons no gaire inferior als socialistes, per exemple? El mapa electoral francès és eloqüent: hi ha tres països que s'ignoren i conviuen al mateix temps, cadascun amb un 30% dels vots, de dreta, d'esquerra i de gent

Extrema dreta o dreta. Jean-Marie Le Pen o Jacques Chirac. Són les dues opcions que tenen els electors francesos aquest dissabte. En sortirà escollit el president de la República.

"antisistema". La qual cosa aclareix la incògnita mencionada abans: els votants de l'FN no són tots racistes ni xenòfobs, sinó "alguna cosa més". Una França difusa i atemorida, amb majoritària de blancs, però també magribins, jubilats, joves de vint anys sense feina, agricultors arruïnats o arquitectes habitants de les grans ciutats, farts de la inseguretats.

Els "altres". Com recuperar aquest electorat? L'enduriment de les mesures policials i judicials és una alternativa, però només fins a un cert punt, perquè davant hi ha un bloc considerable, el dels "altres francesos", que esperen amb hostilitat que s'acabin les injustícies socials, els maltractaments, la sensació de ser considerats (com els votants de l'FN) ciutadans de segona categoria. L'exemple del sud-est de la França és particularment exemplar, i explosiva: per una banda, els "pieds noirs" i els seus descendents. Ells són els votants més fidels, històricament, en el mapa electoral de l'FN. I, per l'altra, sovint en els mateixos barris o pobles, els fills de magribins, d'africans, abstencionistes passius o actius (llegeixi's gamberrisme).

Davant el perill de la mundialització, aquest altre gran fantasma de l'electorat frontista, la situació de França és paradoxal: per un costat, és un dels països que més es beneficia del fenomen. La presència de les empreses franceses a l'estranger és important, però el ciutadà mitjà té la sensació que no es beneficia gens d'aquesta expansió econòmica. Tot al contrari: sovintegen les deslocalitzacions i els acomiadaments massius, i provoquen tensió entre la classe obrera. De nou, són "els altres" els que hi surten guanyant, no els "naturals" del país.

I davant aquesta situació, què fan els intel·lectuals, els mitjans de comunicació, tota l'elit social i política, que sovint és causa d'orgull i d'irritació alhora per als seus conciutadans? El sensacionalisme de les televisions davant el fenomen de la inseguretats (real, de totes maneres) és esborrador.

La França del segle XXI no sembla estar convençuda que la història s'hagi acabat.

Alguns en aquest país estan fins i tot disposats a repetir-la.

Jordi Zamora (París)